Sisäministeriö
Inrikesministeriet

10.12.2021

Lainsäädäntöneuvos Annika Parsons
puh 050-3259860

Sosiaali- ja terveysvaliokunta 13.12.2021

HE 230/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta

TAUSTA

Esityksessä ehdotetaan tartuntatautilain väliaikaista muuttamista siten, että laissa säädettäisiin covid-19-taudin vakaville seuraamuksille alttiiden sosiaalihuollon asiakkaiden ja terveydenhuollon potilaiden hengen ja terveyden suojaamisesta minimoimalla heidän riskiään saada covid-19-tartunta heidän kanssaan lähikontaktissa työskenteleviltä henkilöiltä.

Esityksen mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa kaikissa tehtävissä, joihin liittyy lähikontaktin aiheuttama tartuntariski covid-19-taudin vakaville seuraamuksille alttiille asiakkaille tai potilaille, saisi käyttää vain erityisestä syystä henkilöä, joka ei ole osoittanut, että hänellä on rokotuksen tai enintään kuusi kuukautta aikaisemmin sairastetun laboratoriovarmistetun taudin antama suoja covid-19-tautia vastaan. Työntekijä, joka ei lääketieteellisistä syistä voi ottaa rokotetta, voisi osoittaa suojan covid-19-tautia vastaan todistuksella hänelle enintään 72 tuntia ennen työvuoroon saapumista tehdyn covid-19-testin negatiivisesta tuloksesta.

Tartuntatautilain väliaikaisen pykälämuutoksen mukaan työnantaja voisi vaatia työntekijältä selvityksen, että riskiryhmään kuuluvien asiakkaiden ja potilaiden kanssa työskentelevällä henkilökunnalla ja työharjoittelussa olevilla opiskelijoilla on joko covid-19-taudin sairastamisen tai covid-19-rokotusten antama suoja covid-19-tautia vastaan. Erityisestä syystä työnantaja voisi käyttää em. asiakkaiden ja potilaiden kanssa työskentelyyn henkilöä, jolla ei ole riittävää suojaa covid-19-tautia vastaan.

LAUSUNTO

Sääntely koskisi kaikkia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja. Terveydenhuoltolain (1326/2010) 39 §:n mukaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymän on järjestettävä alueensa ensihoitopalvelu. Sairaanhoitopiirin kuntayhtymä voi kuitenkin järjestää ensihoitopalvelun alueellaan tai osassa sitä hoitamalla toiminnan itse, järjestämällä ensihoitopalvelun yhteistoiminnassa alueen pelastustoimen tai toisen sairaanhoitopiirin kuntayhtymän kanssa taikka hankkimalla palvelun muulta palvelun tuottajalta.

Ensihoitopalvelu sisältää terveydenhuoltolain 40 §:n 2 momentin mukaisesti ensihoitovalmiuden ("ambulanssitoiminta") lisäksi myös ensivastetoiminnan. Ensivastetoiminnalla tarkoitetaan hätäkeskuksen kautta hälytettävissä olevan muun yksikön, kuin ambulanssin hälyttämistä äkillisesti sairastuneen tai loukkaantuneen potilaan tavoittamisviiveen lyhentämiseksi ja yksikön henkilöstön antamaa hätäensiapua, joka on määritelty ensihoidon palvelutasopäätöksessä.

Esityksen mukaan sääntelyä sovellettaisiin vain sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa, ei pelastustoimessa ja siihen kuuluvassa pelastustoiminnassa. Esitetty sääntely kohdistuu siten vain pelastuslaitosten ensihoitopalvelua hoitaviin työntekijöihin ja työharjoittelussa oleviin opiskelijoihin.

Suomessa useat pelastuslaitokset tuottavat ensihoitovalmiutta eli ambulanssipalveluita ja lisäksi käytännössä kaikki pelastuslaitokset hoitavat terveydenhuoltolain mukaisia ensivastetehtäviä pelastuslaitosten sekä myös sopimuspalokuntiensa henkilöstöllä ja paloautokalustolla. Pelastuslaitosten henkilöstö koostuu muun muassa pelastajista (palomiehistä), joista suuri osa osallistuu pelastustoiminnan tehtävien ohella myös ensihoitopalvelun tehtävien suorittamiseen sekä terveydenhuollon ammattihenkilöistä, joiden päätyö on ensihoitopalvelun tehtävissä. Pelastustoimintaan liittyy vastaavanlainen lähikontaktin aiheuttama tartuntariski covid-19-taudin vakaville seuraamuksille alttiille asiakkaille tai potilaille, kuin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa ja esimerkiksi ensihoito- ja ensivastetehtävissä.

Pykäläkohtaisten perustelujen mukaan (s. 29-30) sääntely ei rajoittuisi pelkästään sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden tehtäviä hoitavaan henkilöstöön sosiaali- ja terveyspalveluissa. Sääntely ja esitetyn pykälän perustelut jättävät kuitenkin epäselväksi sen, voidaanko covid-19 suojaa edellyttää pelastuslaitosten pelastustoiminnan tehtävissä työskenteleviltä työntekijöiltä. Pelastustoimintaan osallistuvat työntekijät (pelastajat, palomiehet) oleskelevat pelastuslaitoksella samoissa tiloissa ensihoitopalvelun tehtäviä hoitavan henkilöstön kanssa ja suorittavat usein myös itse ensihoitopalveluun kuuluvia tehtäviä. Pelastajat ja ensihoitajat osallistuvat samoille tehtäville onnettomuuspaikalla ja pelastustehtäviä hoitaessaan pelastajat voisivat aiheuttaa asiakkaalle tai potilaalle covid-19-tartuntariskin.

Erityisestä syystä työnantaja voi käyttää esityksessä tarkoitettujen asiakkaiden ja potilaiden kanssa työskentelyyn henkilöä, jolla ei ole riittävää suojaa covid-19-tautia vastaan. Erityisenä syynä ensivastetoiminnassa voi olla tilanne, jossa uutta esityksen vaatimukset täyttävää ensihoitopalvelun henkilöstöä ei olisi nopeasti tai ylipäänsä saatavilla. Hätäensiapua ei voida jättää antamatta, vaikka vaatimukset täyttävää henkilöstä ei olisi saatavilla. Vastaava tilanne on pelastustehtäviä suorittavien työntekijöiden osalta. Tällaisessa tilanteessa pelastuslaitoksen tulee huolehtia kaikista muista tarvittavista varotoimenpiteistä potilaan ja asiakkaan suojaamiseksi.

Suomessa myös sopimuspalokunnat osallistuvat terveydenhuoltolain mukaiseen ensivastetoimintaan. Sopimuspalokunnalla tarkoitetaan pelastustoimen järjestelmään kuuluvaa vapaaehtoista palokuntaa, laitospalokuntaa, teollisuuspalokuntaa tai sotilaspalokuntaa, joka on tehnyt pelastuslaitoksen kanssa sopimuksen pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien hoitamisesta.

Sopimuspalokunnissa henkilöstö ei ole työsuhteessa pelastuslaitokseen eikä aina myöskään sopimuspalokuntayhdistykseen. Näin ollen sopimuspalokuntien ensivastetoimintaan osallistuvilta henkilöiltä ei esityksen mukaan olisi mahdollista vaatia selvitystä covid-19 rokotuksista ja/tai sairastamisesta tai vaatia heiltä testin tekemistä ennen tehtävälle osallistumista. Sopimuspalokuntalaiset ovat kuitenkin mukana noin 60 %:ssa vuotuisista pelastustoimen hälytystehtävistä. Alueen pelastustoimen ei myöskään ole mahdollista yksipuolisesti muuttaa sopimuspalokunnan kanssa tekemäänsä sopimusta vain siitä syystä, että alueen pelastustoimi voisi edellyttää uudessa sopimuksessa,

että ensivastehenkilöstöllä tulisi myös sopimuspalokunnassa olla esityksen mukainen covid-19 rokotus, sairastettu tauti tai määräajan sisällä tehty testi.

Vaikutusarvioinnissa ei ole huomioitu esityksen vaikutuksia pelastuslaitoksiin työnantajina tai sitä, että ehdotettua sääntelyä ei ole mahdollista soveltaa sopimuspalokuntiin siltä osin, kuin ensivastetehtäviä hoitava henkilö ei ole työsuhteessa. Lisäksi esityksen vaikutuksissa viranomaisten toimintaan ei ole huomioitu, että aluehallintovirastot toteuttavat myös pelastuslaitosten laillisuusvalvontaa ja esityksellä on tätäkin kautta välillisiä vaikutuksia aluehallintovirastojen toimintaan.

Esitys on kannatettava ja se mahdollistaa työnantajana toimivan pelastuslaitoksen toteuttaa tartuntatautilain mukaista velvoitetta torjua hoitoon ja hoivaan liittyviä infektioita ensihoitopalvelun tehtäviä hoitavilta työntekijöiltään ja opiskelijoilta. Lakimuutoksen yhteydessä tulisi kuitenkin arvioida mahdollisuus säätää siitä, että kaikilta ensihoito- ja ensivastetehtäviä sekä pelastustoiminnan tehtäviä hoitavilta henkilöiltä riippumatta henkilön virka- tai tehtävänimikkeestä tai siitä mikä on palvelussuhteen luonne tai suorittaako henkilö tehtävää muutoin esimerkiksi osana sopimuspalokunnan henkilöstöä, voitaisiin vaatia tarvittava suoja covid-19-tautia vastaan.